

"וַתְּדַבֵּר מַרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמִשְׁהָ עַל אֲדֹתַי.. " (יב, א')

החיים והמוות ביד הלשון

לשון הרע, הוא המספר בגנות חברו אף על פי שאומר אמת. אבל האומר שקר, נקרא "מוציא שם רע". אבל "בעל לשון הרע", זה שיושב ואומר: כך וכך עשה פלוני, וכך וכך היו אבותיו, וכך וכך שמעתי עליו, ואומר דברים של גנאי, עליו הכתוב אומר: "יכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות" (תהילים יב, ד).

ואם יכלים אותו על מעשה אבותיו בפני אחרים, על זה אמרו רבותינו, זיכרונם לברכה: כל המלבין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא (אבות פ"ג מ"א).

ועוד נאמר "החיים והמוות ביד הלשון" (משלי יח כא).

ואמרו רבותינו זכרונם לברכה: לשון הרע הורגת שלשה בני אדם: האומר והמקבלו ואותו (אדם) שנאמר (שמדברים) עליו (ערכין טו ע"ב) והמקבלו נענש יותר ממי שאמרו. בעלי לשון הרע, אסור לדור בשכונתם, וכל שכן לישוב עמהם ולשמוע דבריהם: ולא נחתם גזר דין על אבותינו במדבר אלא על לשון הרע בלבד.

עוד יש רעה בלשון הרע, כי המספר לשון הרע על חברו אז הוא מתגאה ויראה עצמו צדיק בעיניו, כי יחשוב: פלוני עשה כך וכך, ואני לא עשיתי! נמצא שהוא מתגאה ומחזיק טובה לעצמו, היה רע מאוד, כל שכן וכל שכן שעושה עבירה גדולה בלשון הרע ומחזיק טובה לעצמו. ואם אדם מספר לשון הרע על היתומים ועל האלמנות, אז ענשו עוד יותר, כי בלאו הכי הם מצטערים, והוא מצער אותם יותר.

פעם נסע החפץ חיים בעגלה עם סוחרים בהמות וסוסים. בכל הדרך שוחחו הסוחרים על שוורים, פרות, סוסים וכדו'.

ר' ישראל מאיר ישב שקוע במחשבותיו ולא שם ליבו לשיחותיהם. פתאום העלה אחד האנשים שיחה על סוחרים אחרים והתחיל ללעוג עליהם. ר' ישראל מאיר כאילו הקיץ משנתו, והעיר להם בנחת: "אחים! עד כה עסקתם בשיחה נאה על הסוסים והשוורים הנוגעת לפרנסתכם, אבל למה עברתם לשוחח בעסקי הבריות? הרי יש בזה עבירות חמורות של לשון הרע ורכילות" שכניו בעגלה, שהיו אנשים פשוטים, חשבו אותו להלך מוזר והגיבו בדברי לעג ובוז על אשר הוא מתערב בעניניהם ומטיף להם דברי תוכחה.

ר' ישראל מאיר לא השיב לגידופיהם והיה נראה כאילו הוא נהנה מכך שהם הפסיקו בינתיים את שיחותיהם בענייני לשון הרע. לאחר שגמרו ללעוג לו, הם המשיכו לספר על חבריהם. החפץ חיים העיר להם שוב והתחנן לפניהם שידברו על סוסיהם ופרותיהם ולא על חבריהם. כשלא הועילו דבריו הוא ביקש מהעגלון שיווריד אותו מהעגלה. מוטב לו להישאר באמצע הדרך מלשבת בחבורת לצים ולהקשיב לדברי לשון הרע ורכילות.

אהבת ישראל

זכות הדעת (המשך משבוע שעבר)

"וְזָלַת הָעֵינִי בְּבִתְיָכֶם" (ישעיה ג, יד) - דוֹרְשֵׁת הַגְּמָרָא פְּסוּק זֶה עַל מִי שֶׁמְקַדְּמִים לוֹ שְׁלוֹם וְאִינוּ מְשִׁיבֵי, דְּנִחְשָׁב הוּא לְגוֹזֵל עֵינֵי.

"בית גאים יסח ה'" (משלי טו, כה) - בית גאים עתיד להחרב, ואפשר לא רק מפני שהמה תועבת ה' על התנהגותם, אלא מפני הגזלות הרבות שגוזלים מהם את המקדמים להם שלום, ומצערים ופוגעים קשה בבני אדם, ובגסות רוחם משפילים ומבטלים בני אדם שנבראו בצלם אלקים.

הלא אף הקדוש ברוך הוא צנה לחוס על בני האדם, ואף קשה רשעים, וכמו שמצינו בתורה שהמת בחטאו אסור להלין נבלתו על העץ כי צלם אלקים תלוי, וכן על השוכב עם הבהמה נאמר "וגם את הבהמה תהרגו" (ויקרא כ, טו) - לחוס על כבודו של החוטא שלא יאמרו: זו הבהמה שנהרג פלוני על ידה.

ואל נשכח! כל המדות בטלו ומדה כנגד מדה לא בטלה. הרי הבורא ישיב להם כפעלם כשם שהם מתעלמים מבני אדם ומסגלים להטות אַזְנֵיהֶם וְעֵינֵיהֶם מֵהֶם וּמִתְחַזְּקִים בְּמִדַּת הַאֲכֻזְרִיּוֹת לְהַקְשִׁיחַ עֲצָמָם וְלַעֲנוֹת כְּאֲבָלִים לְשׂוֹאֲלֵיהֶם בְּפָנִים זֹעֲפוֹת וּקְשׁוּחוֹת, וְאֵף שִׁמְעֵיהֶם שְׁמָנִים מִנַּחַת, אֲלֵא שְׁעוֹשִׂים הַפֶּךְ הַחֲכָמִים, שֶׁהַחֲכָמִים דְּאֲגָתָם בְּלִבָּם וְצִהֲלָתָם בְּפִיָּהֶם, וְהִמָּה - צִהֲלָתָם בְּלִבָּם וּבְמַעֲיָהֶם, וְדְאֲגָתָם בְּפִרְצוֹפָם לְהַזְעִיף פָּנִים וְלְהַקְשִׁיחַם בְּגִסוּת לְסוֹבְבֵים אוֹתָם, הֲלֵא בְּאוֹתָהּ מִדָּה יִנְהַג בְּהֶם הָאֱלֹקִים לְפָרַע מֵהֶם וְלְהַחְשִׁיד לָהֶם פָּנִים וְלֹא יִטָּה אִזֵּן לְשִׁנְעָתָם, וְכַמוֹבָא בְּסַפְרֵי הַקְּדוּשִׁים, דְּבְּאוֹתָם פָּנִים שְׂאָדָם מְקַבֵּל אֶת פְּנֵי חֲבֵרוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה, כֵּן מְקַבְּלִים אֶת פָּנָיו לְעוֹלָם הַבָּא. וְאִם כֵּן, אֵף אִם יִהְיוּ צְדִיקִים וְחַסִּידִים, אִיזוּ הַרְגָּשָׁה תִּהְיֶה לָהֶם כְּשֶׁלְּאַחַר מוֹתָם יִקְבְּלוּם בְּשָׂמִים מְלֹאכֵי מְרוֹם, שִׁיְהִיוּ אֲכֹן מְלֹאכֵים לְבָנִים וּמְאִירִים מִמַּעֲשֵׂיהֶם הַטּוֹבִים, אוֹלָם פָּנֵיהֶם שֶׁל אוֹתָם מְלֹאכֵים יִהְיוּ פָּנֵי זַעַף וְחִמָּה וְאֲכֻזְרִיּוֹת וּקְשִׁיחוֹת מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה. אוֹי לְאוֹתָהּ בּוֹשָׁה אוֹי לְאוֹתָהּ כְּלָמָה!

אם ירחמו עליהם מהשמים, יביאום לאלה למצב של כניעה כבד שייבואו למצב מדכא ומדכדך, שימתינו לחינוך של מישהו זר שיחיד להם, וגם את זה לא ימצאו, ורק אז יעריכו את ערכו של חינוך, ואז אולי יזכרו לעשות תשובה על נהג שנאוי זה שנהגו בו, השנאוי לשמים ולבריות, וזה במקרה הטוב, אם יחפץ בהם ה' להשיבם עוד בעולם הזה בתשובה על חטאם הנורא.

ספר תלמיד חכם אחד לכותב השורות, שגר הוא בשכנות עם יהודי שומר מצוות מעדה אחרת, שזה שנים רבות לא רואה לנכון לומר לו אף שלום, וכשפעם שאלו לסבת הדבר, ענהו: אינני מסגל לומר שלום לאחד מבני עדתך! אכן, זהו מקרה מביש וקיצוני, אבל חשוב לראות עד היכן יכול להקצין האדם במדותיו הרעות כשאין בטפול אצלו. (הרב יעקב ישראל לוגאסי)

אמונה

יא. על-ידי הלמוד נשברים כל הכפירות (ספר המידות)

מעלת המשמח חתן וכלה (המשך)

לשמחו שבעה ימים

בכל שבעת ימי המשתה, החתן דומה למלך והכלה דומה למלכה ולכן יש חיוב לשמחם בכל שבעת ימי המשתה, ולא רק בלילה הראשון של החתונה.

כתוב בפרקי דרבי אליעזר (סוף פרק טז): החתן דומה למלך, מה המלך אינו יוצא לשוק לבדו, כך החתן אינו יוצא לשוק לבדו. מה מלך לובש בגדי כבוד, כך החתן לובש בגדי כבוד כל שבעת ימי המשתה. מה מלך הכל מקלסין אותו, כך החתן הכל מקלסין אותו "כל שבעת ימי המשתה". ע"ש. ומוכח שבכל שבעת ימי המשתה יש לשמחו כמו בלילה הראשון.

ועיין בשו"ת באר משה (חלק ג סימן כה) שכתב, שמאחר שהחתן הוא כמלך, לכן אם הוא נמצא בבית הכנסת, ואין שם כהן, מצוה להקדימו לעליית ראשון, שהרי מלך בודאי מחויבים לכבדו לקרוא ראשון אפילו לפני כהן, וכיון שחתן דומה למלך, יעלה ראשון כשארין כהן. ע"ש (הרב אברהם ישראל)

משהו לנשמה

סיפורי ענוות צדיקים

ענוותנותו של ר' יצחק בלאזר.

באסיפת רבנים שהתקיימה בפטרבורג בהשתתפות גדולי הדור, השתתף גם הגאון רבי יוסף דב, רבה של בריסק, הגאון הנ"ל הקשה קושיה חריפה בשם בנו ר' חיים והתפתח ויכוח סוער בין הרבנים שנוכחו במקום. לאחר מכן תירץ הגאון הנ"ל תירוץ אחד שלו ותירוץ נוסף בשם בנו ר' חיים אשר הפליאו את השומעים.

רבי יצחק בלאזר שנכח באותה אסיפה ישב כל הזמן ולא פצה את פיו. ר' יוסף דב תמה ואמר: זהו שאומרים עליו אדם גדול הוא?

כשבא לביתו ביקש שיביאו לפניו את הספר "פרי יצחק" כדי לתהות על קנקנו, ולהפתעתו מצא שם את הקושיה עם שני התירוץ. השתומם ר' יוסף דב ואמר: כמה גדולה מידת ענוותנותו של ר' יצחק בלאזר.

גם שקרן אינני

מעשה שהיה בימיו של ה"חווה מלובלין: ישב על כס הרבנות בעיר לובלין רבי עזריאל הורביץ. הוא הצטיין בחריפותו הרבה, ועל כן כונה "ראש ברזל".

דרכו של רבי עזריאל שונה היתה מדרכו של ה"חווה", ועל כן לא סמך ידיו על האספות המוני חסידים בביתו של ה"חווה". פעם אחת פנה רבי עזריאל אל ה"חווה" בשאלת תמיהה: הן ה"חווה" עצמו יודע שאין הוא רבי ומדוע אפוא מדריך הוא אחרים לפי מנהגיו?

השיבו ה"חווה": "וכי מה באפשרותי לעשות, הרי הבריות באים אלי מעצמם, לא אני הוא זה שקורא להם!" אמר רבי עזריאל: "אם כך, יש לי עצה: בשבת הבאה יפרסם ה"חווה" קבל עם ועדה כי איננו רבי, או אז יחדלו לבוא אליו". קיבל ה"חווה" את עצת הרב, בשבת הבאה הודיע ברוח שבורה לכל קהל החסידים, שאך ורק אדם פחות ערך הוא ועל כן אל להם לדבוק במנהגיו ולבוא לבית מדרשו.

ואולם, במקום שיחדלו החסידים להסתופף בצלו, הושגה בדיוק המטרה ההפוכה: החסידים התלהבו עד מאד מדברי העונה וההשפלה של רבם, ואף הם ניסו להחדיר לעצמם עונה. לא יפלא אפוא, כי דבקותם בדרכו של הצדיק גברה עוד יותר משהיתה... כשנזדמנו שוב החווה ורבי עזריאל יחדו, סיפר ה"חווה" כי אמנם נהג הוא כעצת הרב, אך העצה כלל לא הועילה!

יעץ לו רבי עזריאל: "דרכם של חסידים היא לאהוב את העונה ולהתרחק מן הגאווה. יגיד להם אפוא, לחסידיו, כי הוא מהצדיקים האמיתיים. או אז לכשישמעו החסידים דברי גאווה אלו ימהרו ויעזבוהו..."

שמע זאת ה"חווה" והשיב: "אמנם אינני רבי, אך גם שקרן אינני. כיצד אוכל לומר על עצמי שהנני צדיק אמיתי?!"

באים אליו

הגאון הצדיק ר' יצחק מאיר מגור ז"ל בעל "חידושי הרי"ם" סיפר שבימי הרב הקדוש רבי אלימלך מליז'נסק ז"ל היה רב אחד צדיק נסתר, אב"ד בעיר אחת קטנה. והנה ראה השמש של אותה עיר כי בכל יום באים אל הרב שני אנשים זקנים בעלי הדרת פנים, ולאחר שהולכים בא איש אחד ושואל על שני האנשים הזקנים הללו, אם היו עתה פה אצל הרב ולהיכן הלכו משם. כאשר ראה השמש את החזיון הנפלא הזה בכל יום ויום, תמה מאוד, ופעם אחת הרהיב עוז לשאול את הרב לפרש החזיון. הרב היה צדיק ותמים מאוד, וחשב בתמימותו שכמו שבאים אליו כן הם באים לכל האנשים, ולכן השיב בתמהון לשמש:

למה לא תדע? הלא שני הזקנים הם אליהו ואלישע. והאיש האחרון שבא תמיד לשאול עליהם הוא גיחזי משרת אלישע: וזהו עונשו שרודף תמיד אחריהם ואינו יכול להשיגם ולראותם, שכן רצונו לדרוש מהם טובה ותיקון, אבל עדיין אינו ראוי לכך.

כשמוע השמש את הדברים האלה אחזתו רעה מגדולתו וקדושתו של הרב, וברוב התפעלותו לא יכול להתאפק וסיפר הדברים לאנשי העיר. נעשה רעש והתרגשות גדולה בעיר, כי לא ידעו עד היכן מגיע גודל קדושת הרב שלהם. כאשר נודע הרעש שבעיר להרב, חדל השמש לראות עוד את החזיון הפלא הזה. הלך ושאל את הרב:

מה יום מיומיים? מדוע לא באו היום הזקנים?

השיב הרב:

מכיוון שנזדעזתי מהרעש שנעשה בעיר, וראיתי ונוכחתי שהצדיקים האלה אינם באים אלא אלי בלבד, אמרתי לצדיקים: מאחר שאתם באים רק אלי ולא לאחרים, שוב אינני רוצה בביאתכם. (סיפורי חסידים)